AVİM Yorum • No: 2015 / 115 • Eylül 2015

DİNLER-ARASI DİYALOG İÇİN RİYAKÂR BİR ÇAĞRI

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Şu zamana kadar 2015 yılı dinler-arası diyalog açısından pek de iyi bir yıl olmamıştır. Bu, Türkiyenin bakış açısından çok bariz bir gerçektir. Büyük çoğunluğu Müslüman bir ülke olan Türkiye, çeşitli Hıristiyan grupların 1915 olaylarıyla ilgili tartışmayı kötüye kullanarak, Türkiyenin üzerine topluca yürüme teşebbüslerine tanık olmuştur. Roma Katolik Kilisesi (dünyanın en büyük Hıristiyan mezhebi) ve Dünya Kiliseler Konseyinin (dünyanın en büyük Hıristiyan kiliseler birliği)[1] bu konudaki faaliyetleri, çeşitli Hıristiyan grupların Türkiyeye yönelik dostane olmaktan uzak tutumunu oluşturan iki belirleyici öğedir.

Bu din odaklı yaklaşım, 1915 olaylarıyla ilgili soykırım iddialarının geçerliliğini incelemeye herhangi bir şekilde gayret göstermeden, bu tür iddiaları tartışılmaz gerçek olarak kabul etmiş ve bu varsayımla hareket etmeye başlamıştır. Soykırım iddialarını sorgusuz sualsiz kabul edilmesinin tek mantıki açıklaması, bu tür iddiaların esas olarak (büyük bir çoğunluğu Hıristiyan olan) Ermeniler tarafından, çoğunluğu Müslüman olan ve kendisine karşı (Hıristiyan dünyasının hâlâ aşamadığı) bir dini kin beslenen Türkiyeye yöneltiliyor olmasıdır.

Geçmişteki dinler-arası diyalog çağrılarına ve kendisinin genel olarak sergilediği açık-fikirli tutumuna tamamen zıt bir şekilde, Roma Katolik Kilisesinin ruhani lideri Papa Fransuva bu sene saplantılı bir şekilde 1915 olaylarıyla ilgili olan soykırım söylemini dillendirmiştir. Kendisi zaten geçmişte, bu sene 12 Nisan günü yapılan bir dini ayin sırasında dolaylı bir şekilde soykırım söylemine atıf yaptığı için olay yaratmıştı.[2] Papa Fransuva, soykırım teriminin esasen ne anlama geldiği hakkında tutarlı bir anlayışa sahip olduğunu ortaya koymamış olmasına rağmen, bu terimi Türkiyeye ve geçmişine karşı kullanma hakkını kendisinde görmüştü. Papanın bu söylemi, Türkiyenin sert bir şekilde tepki vermesine sebep olmuş ve Türkiye ile Papalık arasındaki ilişkilerin belirgin bir şekilde gerilmesine sebep olmuştu.

Papa, 12 Nisanda yapmış olduğu yorumlar sebebiyle maruz kaldığı eleştiriler sonrasında geri adım atmışa benziyordu. Ancak görünüşe bakılacak olursa, kendisi bu meseledeki ısrarına devam etmeye karar vermişe benziyor. 7 Nisanda Vatikanda gerçekleşen bir ayin sırasında Papa bir kez daha 1915 olaylarıyla ilgili olarak Ermenilerin söylemine atıf yapmıştır ve bu kez soykırım söyleminin eskimiş klişelerine başvurmuştur.[3]

Papanın bu soykırım söylemine, Türkiye ile ilişkileri zarar verme pahasına ısrarcı bir

şekilde başvurmasının muhtemel bir açıklaması bulunmaktadır. Bu söylem; masum Hıristiyan grupları mağdur eden tehditkâr bir İslam imgesi ortaya koyarak, Hıristiyanlar arasında dayanışmanın oluşturulması için kullanışlı bir araç görevi görmektedir (Papanın 7 Eylül konuşmasında Hıristiyan mağduriyeti ve şehitliği kavramları çok belirgin bir şekilde ortaya konulmuştur). Roma Katolik Kilisesi kendisini Hristiyanlığın tek gerçek kilisesi, diğer tüm kiliseleri ise yollarını kaybetmiş ve [Roma Katolik Kilisesi] bünyesine tekrar katılması gereken kiliseler olarak görmektedir.[4] Hıristiyan kiliseleri, ancak özellikle de Papanın 2015 yılında soykırım söylemini benimsemesi için lobicilik yapan Ermeni Apostolik Kilisesi (Ermenilerin milli kilisesi) Papanın mevcut söylemini onayladıklarını belirtmişlerdir. Böylece Papa soykırım söylemine başvurarak takdir toplamakta ve Hıristiyan dünyasındaki konumunu güçlendirmektedir. Ancak bir yandan da Papa, genel olarak Müslümanlığı ve özel olarak da Türkiyeye günah keçisini çevirmekte, bu yaptıklarının Hıristiyan-Müslüman diyaloğu açısında olumsuz sonuçlarını umursamamaktadır.

Bir yandan da Ermeni Apostolik Kilisesi bu sene soykırım söylemini yaymak, bu söyleme dini imalar katmak ve soykırım söyleminin gerçekliğiyle yüzleşmediğinden dolayı Türkiyeyi suçlamak için elindeki her türlü kaynağa başvurmuştur. Kilise, 1915 olaylarının tüm karmaşıklığını es geçerek, iddiaya göre 1,5 milyon olan Ermeni mağduru aziz ilan etmiştir.[5] 1,5 milyon rakamının bir saçmalıktan ibaret olduğunu bir kenara bırakalım. Kilise; isimlerini, esas rakamlarını, ölümlerinin tam olarak nasıl gerçekleştiğini ve hayatlarında neler yaptıklarını bile bilmeden 1,5 milyon kişiyi aziz ilan etmiştir. Dini sebepler ile yapıldığı öne sürülse de, 1915 olaylarıyla ilgili bir hayli siyasileştirilmiş tartışmanın geniş bakış açısından incelendiğinde; bu azizleştirmenin özünde siyasi bir hamle olduğu söylenebilir. Kilise; baskıcı ve zalim Müslüman Türklere karşı Hıristiyan inançları uğruna hayatlarını feda eden 1,5 milyon aziz imgesini ortaya koyarak, soykırım söylemine dini bir meşruiyet kazandırmak istemiştir.

Tam da böyle bir ortam içerisinde Kilikya Kutsal Makamı (Ermeni Apostolik Kilisesinin dört idare biriminden birisi) Katolikosu I. Aram, Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında dinler-arası diyalog çağrısı yapmıştır. I. Arama göre farklı toplulukların birbirleriyle etkileşime geçmek zorunda olduğu küreselmiş dünyada, dinler-arası diyalog bir seçenek değil, bir zorunluluktur.[6] I. Arama göre farklı dini gruplar arasında diyalog, grupların birbirlerini kabul etmesini, birbirlerine güvenmesini ve ortak kaygıları teşkil eden sorunlarda beraber çalışmasını elde etmeyi hedeflemelidir. Kendisi aynı zamanda; diyaloğun özgünlüklere saygı gösterilmesine ve benzerliklerin derinleştirilmesine; ortak girişimlerin ve faaliyetlerin yapılabileceği alanların tespit edilmesine... öncelik vermesi gerektiğini eklemiştir.

Aklı başında her insan I. Aramın bu sözlerine katılacaktır. I. Aramın bu sözleri; bazen birbirinden çok farklı olabilen değişik insan grupları arasında diyalog kurmaya nasıl yaklaşılması gerektiği hakkında çok uygun bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Ancak I. Aramın sözleri; Türkiye gibi önde gelen Müslüman bir ülkeyi ve aynı zamanda Türkleri her fırsatta günah keçisine çevirmeye çalışan Ermeni Apostolik Kilisesinin (ki I. Aram bu kilisenin bir üst düzey yetkilisidir) mevcut tutumuyla tam bir tezat teşkil etmektedir. Kilisenin soykırım söyleminin konumunu tartışılmaz bir gerçek olarak pekiştirmek konusundaki aralıksız çabaları ve bu konuda farklı düşünenleri hırçın bir şekilde eleştirişi, Türk ve İslam düşmanlığını yayan bir etki yaratmaktadır.

Bu bağlamda, I. Aramın normalde akla uygun gibi gözüken bu sözleri, Türk bakış açısından son derece samimiyetsiz, hatta riyakâr gözükmektedir. 1915 olayları gibi son derece tartışmalı bir konudaki görüşleriniz sebebiyle, sizi kategorik olarak suçlayan ve namınızı lekelemeye çalışan bir kişiyle veya kuruluşla anlamlı, yapıcı bir diyalog içerisine girmek çok zordur. Bu sebeple, I. Aramın normalde değerli olabilecek sözleri, mevcut ortamda hiçbir ağırlığa ve dolasıyla da hiçbir etkiye sahip olamamaktadır.

[1] Mehmet Oğuzhan Tulun, Ermeni Sorunu Kilise Tarafından Dini ve Etnik Düşmanlığı Körüklemeye Alet Ediliyor, *AVİM*, http://www.avim.org.tr/yorumnotlarduyurular/tr/ERMENI-SORUNU-KILISE-TARAFINDAN-DINI-VE-ETNIK-DUSMANLIGI-KORUKLEMEYE-ALET-EDILIYOR/4122

[2] Mehmet Oğuzhan Tulun, Hukuki ve Tarihi Bir Tartışmaya Dini Katmak, *AVİM*, http://www.avim.org.tr/yorumnotlarduyurular/tr/HUKUKI-VE-TARIHI-BIR-TARTISMAYA-DINI-KATMAK---Mehmet-Oguzhan-TULUN/3994

[3] Pope Francis Pays Tribute to Armenian Genocide Martyrs, *MassisPost*, http://massispost.com/2015/09/pope-francis-pays-tribute-to-armenian-genocide-martyrs/ ; ayrıca bakınız: Pope Francis Remembers Armenian Christian Martyrs, *Azatutyun.am*, http://www.azatutyun.am/content/article/27233625.html

[4] Mehmet Oğuzhan Tulun, Dünya Kiliseler Konseyi Nedir?, *AVİM Raporu*, http://www.avim.org.tr/uploads/raporlar/Rapor-5.pdf

[5] Armenian Apostolic Church canonizes victims of Armenian Genocide, *EcumenicalNews.com*, http://www.ecumenicalnews.com/article/armenian-apostolic-church-canonizes-victims-of-armenian-genocide-28232

[6] Inter-Religious Dialogue is no more a Question of Option; it is a Must His Holiness Aram I, *ArmenianOrthodoxChurch.org*, http://www.armenianorthodoxchurch.org/en/archives/13581

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "DİNLER-ARASI DİYALOG İÇİN RİYAKÂR BİR ÇAĞRI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 115. Eylül 17. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/DINLER-ARASI-DIYALOG-ICIN-RIYAKAR-BIR-CAGRI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır